

A 18. teve

VISSZHANG - XLVII. évfolyam 25. szám, 2003. június 20.

- Batthyánys válasz Esterházy Péternek -

Esterházy Péter május 23-i Mik vogymuk és közjó-jában érveket sorakoztat fel arra, hogy az ország kettéosztása jókra és rosszakra bizony (isa) alkotmányellenes, sőt, hacsak nem gyerekes kokettálás vagy pusztá morgás, "magunk elé mormolászás", akkor - Bächer Iván pontosnak érzett kifejezésével -: nem polgári, hanem polgárháborús. Ezt ebben a cikkében csak a jobboldal, jelesül a Professzorok Batthyány Körében jó kollegám, Solymosi Frigyes publicisztikáján illusztrálja, de megállapítása logikailag teljeskörűen érvényes.

"Úgy látom, minden jobboldali közíró, az egy (két) kézen (á öt ujj) megszámlálható higgadt is, valamelyest alárendeli magát ennek a jó-rossz erkölcsi gőgnek. A nem higgadtakkal nem foglalkozom, hörgésekről nincs mit mondanom."

Ebben a megfigyelésben egy óvatlan kitétel ("minden") szerencsére egy óvatosabb, reflektálóbb megszorítással ("valamelyest") semlegesítődik. Továbbá az így már védhetőbbé tett állítás behoz egy újabb felosztást ("higgadtak-höbörgők"), mely utóbbi éppúgy keresztbemetszheti a politikai alapirányokat, mint az általában csúnyának tartott, de egyelőre, ebben a vogymuk-cikkben csak a jobboldali térfélen rajtakapott "jó-rossz erkölcsi gőg". De mielőtt rátérnénk a Solymosi-Esterházy-vita - tehát egy jobb- és egy baloldali higgadt férfiú közötti eszmecsere - egy-két részletére, szeretném visszaigazolni utóbbi tételét, miszerint ideát minálunk tényleg megtalálható egyfajta erkölcsi, illetve intellektuális gőg, éspedig nemcsak a höbörgők, hanem a higgadtak alosztályában is. Saját, Magyar Nemzetnek beküldött kéziratomból idéznék egy passzust, amely cikknek a közlését a publicisztikai rovat vezetője cca. 9 hónapja ígéri (bár a 2003-as évben erre az ígéretére már elfelejtettem emlékeztetni). A cikk címe: Meddig gondolkodhatunk egymásról fecske-patkány sarkításban?, és szóba került benne épp egy "höbörgő" és egy "higgadt" szerző is. Az utóbbi szintén batthyánys kollega, mégpedig a PBK alapító tagja.

"A szeptember 10-i Magyar Nemzetben Brém-Nagy Ferenc tollából Marozia-Magyarország - Patkányok és fecskék beszédes cím alatt megjelent egy írás, mely hangot adott a polgári országfél ama vágyának, hogy ha már a valamicskével nagyobb másik országfél politikai és kulturális vezetői hatalmi eszközeik birtokában ennyire durván elbának velünk, legalább ne engedjük veszendőbe menni a reményt, hogy hamarosan eljön a sikeres visszavágás ideje: fecskeország előbb-utóbb felülkerekedik patkányországon. Egy nappal korábban pedig Taxner-Tóth Ernő tette fel a kérdést: Mire adnak esélyt a polgári körök? S cikkének kettős alcíme a kérdésre két tömör - de számomra nem egyformán rokonszenves - választ adott: Nélkülözhetetlen a szoros kapcsolat a választókkal és A szellemi fölényről kellene meggyőzni a bizonytalankodókat. Majd többszörösen aláhúzza: A most "rosszul" szavazókat (és tartózkodókat) meg kell győzni a polgári oldal létező, bizonyítható, csak a "másik" oldal túlhangosított szólamai mögött ezen az oldalon sem méltányolt szellemi fölényéről. Erre kínálnak lehetőséget együttműködési készségükkel a különböző polgári körök. - Nos, számomra itt zavaró az a fölényérzet, amit a másnapi Marozia-cikkben fecske-Magyarországgént aposztrofált országfél nevében Taxner kollega csak úgy melleleg kinyilvánít. Hogy e szellemi fölény érvényre jutását csak patkány-Magyarország politikai-ideológiai vezéreinek játékszabály-szegő erkölcsi alsóbbrendűsége gáncsolhatta el. (Az Orbán-kormány arcukat nem tényleges eredményei határozták meg - írja -, hanem az a sár, amit ellenzéke ráfröcskölt.) Ami szerinte nyilvánvalóan beigazolódott, az nem több, mint "a polgári kormány arculatformálóinak tökéletes szakmai alkalmatlansága". Vagyis ha netán nem ennyire kontárok az Orbán Viktor szobájába szabad bejárást nyert

imidzs-ápolók, vagy pláne, ha helyettük a Fidesz vezérkarára a konzervatív tudományos-emberi erőforrás befolyása érvényesül, ma minden bizonnyal fecske-Magyarország újabb parlamenti ciklusának örvendhetnénk. Mert a szellemi-erkölcsi erő kétségkívül itt van, probléma csak e tény művi elhomályosításával keletkezett."

Esterházy Péter cleavage-diagnózisának ránk eső részét tehát készséggel visszaigazolom. Ez azonban csak a *captatio benevolentiae*, hogy ő is és a rá hallgatók is olvassák végig az én példázatomat a címben szereplő 18. tevéről. Ő ugyanis bár első fokon okosan kibújik az általa kárhozott "jó-rossz erkölcsi góg" vádja alól, miután hitet tesz amellett, hogy "az alkotmányos demokrácia szereplői nem a jók s a rosszak, hanem különböző felfogású, érdekű etc. csoportok", ám egy szinttel mélyebben mégis ugyanott volna az arbitrálsban, ha az ilyesfajta fensőbbiségérzetet és osztályozó hajlamot csak a vele szembeni oldalon regisztrálná és vakfoltja lenne e tudati törésvonal saját oldali - netán a saját kortexéig (vagy zsigeréig) nyúló - folytatására. Hogy ezt világért sem állítom róla, jeleztem azzal az ismételt kitételemmel, hogy "ebben a vogymuk-cikkében" és "egyelőre" kapja rajta csupán csak a neki túloldalra eső higgadtakat egy ilyen alkotmányellenes ítékezésem, s persze a fortiori szintén csak ugyanitt a lehiggadásra képtelen hörgőket. (Vö. "A gecizmus oltárán túl nagy lett a nyüzsgés" - idézi a Beszélőből a Magyar Nemzet egyik, EP által feltehetően hörgésnek vett cikke, tipikus példaként a visszaütéssel kezdődött provokációnak.) De hogy is juthatna eszembe tartósan fennálló egyoldalúsággal meggyanúsítani az élet koszorús ismerőjét, amikor még én, a gyalogos batthyánys is meg-megpróbálkozom a magam oldalán észérvekkel harcolni eme jó-rossz erkölcsi góg és intellektuális beképzeltség ellen, kimutatva ezek önvesztélyes inadaptivitását. (Hogy pedig az erről tanúskodó elmeszüleményem a jobboldali médiakapacitás szűk szülőjénél mindmáig nem tudott átvergődni és napvilágra kerülni, erről azért egyebek mellett talán azok is tehetnek, akik ezt a konzervatív sajtócsatornát ilyen kegyetlenül szűken tartják. De ez csupán magán "mormolászás magam elé". Kapcsolódjunk inkább vissza a vitába.) Tavaly szeptemberben tehát így folytattam fentebb idézni kezdett soraimat:

"A Professzorok Batthyány Körének e prominens tagja által adott helyzetértelmezés - minden őszinte nyitási szándéka ellenére, mely a kabinetpolitika helyett egy szélesebb és méltóbb kör meghallgatását javallaná - sajnos még mindig bennragad a J. F. Kennedy-féle szuperintelligens, de CIA- és kubai emigránsakciójukkal a Disznó-öbölben látványos kudarcot vallott tojásfejűek stábjának eredeti önképtípusában. Szellemi és erkölcsi fölény itt, az oda-túliak bunkók és főleg csirkefogók. A lebecsült Fidel váratlan leckéje (ahogy ezt a Yale egyetemi Irving Janis könyörtelen elemzése tanulhatóvá tette), úgy tűnik, mélyebben felforgatta a Borostyán Liga egyetemeiről (Harvard, Yale, Pennsylvania stb.) toborzott Amerika-irányítók "fecske-öntudatát", mint most a Medgyessy-lecke a mi érték-konzervatív szellemi prominenciánkét. Ideje tehát komolyan vennünk a választási vereség tényével szembenézni kényszerült Orbán Viktor kimondta paradox igazságot: "Ha nem vagy eléggé megzavarodva, azt jelenti, hogy nem gondolkodsz elég világosan". Az "elég világos gondolkodáshoz" tehát fel kell tennünk néhány zavarba ejtő, de részünkről is empátikus s így realpolitikusabb kérdést."

S itt olyasmit hozok szóba a napvilágot nem látott publicisztikában, ami az Esterházy-féle vogymuk és is a kapcsán is a fő gondom maradt, és amire - újra mondom - majd attól a bizonyos 18. tevétől várok feloldást. Mert milyen megfontolás is segíthet hozzá egy reflektáltabb (realistább és igazságosabb) helyzetfelméréshez? Idézem: "Ilyenre sarkallhat bennünket a mostanában mindkét oldalon rendkívül népszerűvé vált homogén vitaklubok egy feltűnő sajátossága. Ami persze csak annak tűnhet fel, aki a saját politikai-ideológiai térfelén elhangzók mellett néha belehallgat az ellenoldali beszélgetésekbe is. Meglepetéssel fogja tapasztalni, hogy az átlós ringsarokban ugyanolyan szent felháborodással beszélnek az ő politikai táborának viselkedéséről, mint az övében az odatúlról. Én például először nem akartam hinni a fülemnek. Az még csak hagyján, hogy politikai baklövéseket próbálnak rábizonyítani a mi bizalmunkat élvező politikusokra, hiszen az már politológiai közhely, hogy az egyik politikai erő látóterének vakfoltjaira a másik legélesebb látású sárgafoltja irányul. (Ez is egyik alapérv a demokráciák váltógazdasága mellett.) De hogy a folyamatosan átélt tiszta szándékunkba is durva rosszindulatokat, tudatos csalásokat,

"patkányos pofátlanságokat" magyaráznak bele, ezt eleinte képtelen voltam megemészteni. Mígnem egyszer emlékezetembe villant, hogy esetenként bizony mi magunk is úgy egyszerűsítettük a másik fél árnyaltabb álláspontját, hogy a vitába belehallgató harmadik fél figyelme elterelődjék az ő érvrendszere erősségeiről és tapadjon oda a gyengéihez. Ekkor eszméltem rá, hogy a balliberális értelmiség (vagy ennek legalább érzékenyebb lelkiismeretű, erkölcsi önképére kényesebb része) hasonlóképp lehet azzal, ha a mi oldalunkról harsány "le-patkányozást" hall. (Pláne egyik idolya esetében még sokkal súlyosabb értelemben is.)"

S most elkönnyvelhetem, hogy épp egy ilyen cselező leegyszerűsítést ért tetten és szárazott végig a mi SF-ünknel az ő EP-jük. Számomra az volt üdítően új Esterházy vogymukjából, hogy egy lépéssel továbbgondolta azt az ellenértéket, amiért Solymosi szerint Gyurcsány Ferenc már megvásárolhatná pártfunkcionáriusi múltjának elfelejtését. Nem sokallja, sőt kevesli a Solymosi által besaccolt egymilliárdos karitatív ("esélyegyenlőség-teremtő") jóvátételt, legalábbis eltörpülőnek tartja a mögött, hogy most már jó és tisztességes miniszter legyen. Tudom persze, hogy egy ideológiák és politikai érdekcsoportok közötti vitát nem lehet egy-egy innen is, onnan is kimetszett érv-szöveddarabka hisztológiai összevetésével eldönteni, mert itt még Solymosi Frigyes is tudna megszívlelendő igazságokat tenni az asztalra, amik nyomán viszont Esterházy Péter sem hallgatna el megszeppenve, és így tovább ad infinitum. Sőt fő mondanivalónkhoz épp azzal közeledünk, ha tudatosítjuk: az átellenesek valószínűleg mindig képesek lesznek valamelyest továbbgondolni azt az igazság-láncolatot, ameddig ki-kí a maga homogén politikai-ideológiai közegében eljuthat. Ugyanakkor - s ez a fő gondom - a merevebb politikai kötésből és az abban természetesnek vehető egyoldalú nézetformálásból gyakran azok sem lazítják és oldják ki magukat, akik pedig független értelmiségiként ezt megtehetnék. Sőt, ha megtennék, szebb szolgálatot tehetnének vele az Esterházy Péter szíve csücskében fészkelő közjónak, mint a politikai elitjük publicisztikai támogatásával. (Esterházy ilyen önoldozgató "lelkihigiénias gyakorlatocskájában" itt a "kövületes" Horn "érzelmileg nehéz" témájának exponálására futja, amivel azonban Lengyel László Kis magyar bestiáriuma szabad csapongásának nyomába sem léphet, holott mindnyájan tudjuk, hogy a "Kis magyar..." Gattung-ban ki volt az archetípus.)

S itt jut eszembe egyfelől kedvenc Habermas-idézetem (pontatlanul, fejből): Abban reménykedhetünk, hogy az ideológiai csoportok egymástól való tanulása ezekben az érett időkben elérhet egyszer az önkritikáig is. Másfelől egy pár évvel ezelőtti megvilágosodásom egy általam provokált vita kapcsán. Kommunikatív cselekvés stratégikus közegben című JEL-KÉP vitasorozat (1999/4., 2000/3., 2001/3.) III. fordulójában egy érdekes kombináció adott ki váratlan eredményt. Két jeles személyiséggel kerültem polémia-háromszögbe, akik közül az egyikkel a politikai-ideológiai szekértábor, a másikkal a tudományos kutatói dharma (hivatásbeli életérzés) állított közös platformra. Kiderült, hogy az érdemi részletekbe leszállva könnyebb konszenzusra jutni kutatónak a kutatóval, még ha ezek a politikai Wertbeziehung terén távol állnak is egymástól, mint tudósnak a politikussal, még ha egyébként azonos politikai vezérlő értékeket vallanak és követnek is. Mert kiderült, hogy a politikus (ebben az esetben Szabó Iván, közelebbről ferencvárosi exképviselő és exminiszterem) az éles, tiszta, betaláló riposztokra van szocializálva, a tudós viszont (ez esetben Komoróczy Géza Eötvös kollégiumi szobatársam) az ellenőrizhető érvényesség-igény megszállottja. Ez a váratlanul jelentkező szignifikáns különbség fontos alkatrésze lesz a jelen eszme-futtatásom betakarító bekezdéseinek. Éspedig azon az alapon, hogy a modern politikai létforma kormányzati-ellenzéki "bináris kódjából" (Luhmann), a "vagy ők, vagy mi" zéró-szuma játékából ugyan a politikai elit hivatásosai nem vonhatják ki magukat, ezért - ahogy pár éve Csizmadia Ervin bölcsen általánosította -: szabad, sőt kell is szándékosan félreérteniük egymást, a hatalom meg-, illetve visszaszerzése érdekében, ám e kegyetlen logika alól a "free floating intelligenzia", a "Bildungsbürgertum" kivonhatja magát.

Jól felfogott érdeke is, ha így tesz, mert ahogy Szelényi Iván a kelet-európai rendszerváltozás szociológiai átvilágításában kimutatta - a Konrád Györggyel közösen írt korai Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz című jóskönyvük cáfolataként -: itt (is) inkább Max Webernek lett igaza: az értelmiség befolyása csak

átmeneti korszakokban, vagyis hangsúlyozottan csak átmenetileg érvényesül. Magából a konszolidációból már újból kihagyják.

"Az "újosztály elméletek" valószínűleg tévednek - összegzi Szelényi új könyvében. - A kulturális tőke valószínűleg tartósan sohasem válhat a tőke domináns formájává. Ez, mint a weberi szociológiában a karizma, forradalmi erő, mely az átmenetet segíti az egyik rendszerből a másikba, de miután a változás befejeződött, akkor már újból vagy a bürokraták vagy a tulajdonos osztály uralma kerekedik felül és szilárdul meg, a kulturális tőke tulajdonosai pedig hátrébb szorulnak."

Ez a szociológia józan emlékeztetője a gyurcsányozó Solymosi Frigyesnek és a vogymukozó Esterházy Péternek egyaránt. Ez a tudományos tétel pedig egyben a 18. tevével a közjó számára hasznosabb dharmát tudatosíthat mindkettőjükben.

Ám mielőtt még ráfordulnék tényleg arra a 18. tevé tanmesére, melylyel eddig csigáztam több olvasóm kíváncsiságát (EP-ét talán már nem, mert valószínűleg ismeri, legfeljebb annyiban, hogy mit próbálok kihozni belőle), még folytatom és befejezem a Magyar Nemzetből vissza nem utasított, de türelmem fogytáig halogatott cikket (most látom csak, hogy szinte az egészet, amire rácsábít az ÉS szokatlanul tágas csatorna-kapacitása): "Mindezek fényénél valóban fel kell tennünk magunknak azokat az üdvösen zavarba ejtő kérdéseket - írom a kéziratban -, amikre Orbán Viktor utalhatott az "elég világos gondolkodás" kényelmetlen előfeltételeként. Mindenekelőtt azt, vajon az Orbán-érában alapozódni kezdett neo-neobarokk Magyarország - nem is kirekesztő, hanem éppenséggel bekebelező - erőltetésével nem kerültünk-e eleve zsákutcába? Vajon a millennium ünneplésének katonai stratégia (Nemeskürty) által levezényelt életközeli hozatala nem provokálta-e szükségtelenül a szekularizált baloldali humanizmus képviselőit, jeles írókat, jelentős művészeket, neves tudósokat, fajsúlyos filozófusokat? Hogy korrektül és reálpolitikusan számoltunk-e azzal, hogy ugyanaz a poszt-aulikus eszmeiség, amely kétségkívül átmelengette a szívét annak a korosztálynak, mely az országot sok generáción keresztül megosztó Széchenyi-Kossuth kontroverziában - épp Szekefű Gyula hűvös igazságtevése nyomán - diákkorában (közülük egy meghatározó hányad: szerzetes-gimnáziumi cserkész-diák korában) a most utólag már Hídemberként beállított gróf partoldalára állott, vajon egyáltalán eséllyel törekedhetett-e arra, hogy a mai és holnapi ifjúság lelki világában is túlsúlyt szerezzen? Amikor ide már az a Németh László-i, Bibó István-i vonal is beletorkollott, amely a neobarokk katolikus orientációt alapjaiban elhibázott "hamis realizmusnak" minősítette, és az egészséges magyar jövőt sokkal inkább egy olyan össznépi újjászületésből várta, amely az apostoli eredetűként átörökölt hatalom cromwelli-kossuthi detronizálásából fakadt. Nem is beszélve a tőlük még inkább balra álló, de az ázsiai szocializmustól szintúgy fertőzetlen (!) progresszióról, ennek képviseletében a jobboldal szemében mindvégig szálla Móricz Zsigmondról (lásd Nyerges András megemlékezését egy balliberális lapban halálának 60. évfordulóján), vagy a Nem menekülhetsz! Illyés Gyulájáról, akiknek baloldali patrióta hagyománya egyenrangú ellensúlyként vehetett volna részt egy széchenyi-szekefűgyulás-nemeskürtyös térfélnél átfogóbb, teljesebb magyar modernizációban. Ha a jobbközép és a tőle jobbra állók a parlamenti helyekért való mérkőzésben történetesen nem is valamivel kisebb, hanem valamivel nagyobb szavazói tábor tudtak volna mozgósítani, mint a szembenállók, vajon nem volna-e akkor is fából vaskarika az egyik térfél politikai célkitűzés rendszerével valaha is befogni a nemzet egészét?

S a politikai vetületnél szélesebb emberi erőforrás-kapacitást, szellemi tőkét nézve, vajon nem még abszurdabb-e egy ilyen bekebelező elképzelés? A Kornai Jánosok (Harvard), Szelényi Ivánok (Yale), Esterházy Péterek (Herder-díj) térfelét vajon bele lehet-e gyömoészolni a kétségkívül tiszteletre méltó Balogh Jánosok, nemzetközi hírű öregbítő pázmányos Roska Tamások, robusztus alkotóerejű Makovecz Imrék térnegyedébe? Épp a Magyar Nemzet eme fecske-patkány cikkes-számában jelent meg az apró híradás: "A Nemzetközi Közgazdasági Társaság Tanácsa Lisszabonban tartott vasárnapi ülésén Kornai Jánost, a Collegium Budapest és a Harvard Egyetem emeritus professzorát választotta meg elnökének. Kornai János az amerikai Nobel-díjas professzort, Robert Solow-t követi az elnöki poszton. Személyében első ízben kerül kelet-európai közgazdász a nemzetközi szervezet élére." Hol van ilyenkor az a konzervatív

szellemi fölény, ami minket avatna a Marozia-Magyarország fecske-oldalává? Tehát a Taxner-Tóth Ernő kollegával való vitám lényege az, hogy - csatlakozva az ő ténymegállapításához, miszerint (bár) "a mindennapi életben más világképű, más előéletű emberek gyakran nagyon jól megértik egymást, a szakadék mégis létezik, távol állnak egymástól világképeink, s még távolabb fölfogásunk Magyarország jövőjének föltételeiről" -, én nem tudom elfogadni, hogy ezt a széles és mély szakadékot - világképben, jövőképben - úgy lehetne a legjobban áthidalni, ha az "innenső peremét" szellemiségben-erkölcsiségben annyival magasabbnak gondolnánk és láttatnánk, hogy a "túlsó peremét" nem valahol azonos körüli magasságban vélnénk, hanem csak valamerre lenn a zúgó mélységben sejtenénk."

Esterházy nevének említése persze itt véletlen előzmény, de a szellemi kapacitás onnansó térfelének az innenső térnegyedével való szembeállításába már némi fricskázó kajánság is belejátszott, ami nem segített lerövidíteni a megjelenési várakozás idejét.

Nos, mindezek után azt bátorkodom felvetni, hogy mi, skriblerek (ahogy Esterházy becézi a bármelyik oldali higgadt értelmiséget, melyre Benda és Babits szebb szót használ) nem baj ugyan, ha sorra vesszük az ellenoldali politikusok és közírók vakfoltjait, de ne várjuk meg, amíg ezek elfogynak, hanem még közben kezdjük el az innenoldaliak (baráti) kipécézését is. Sőt néha végigolvashatunk egy-egy törőlmetszett hőbörgést is, mert (Bicska Maxival szólva) ebből is tanulhatunk. Például némi reflektálással azt, hogy a hörgő versus higgadt arány kissé gyanúsan kedvező a mi oldalunkon és némileg furcsállhatóan rossz a számunkra kényelmetlen tényállítók berkeiben.

És ezzel már gondolatmenetünk célegyenesébe is jutottunk. Ha az alkotó értelmiségnek a politikától való bizonyos mérvű függetlenségét értéknek tartjuk, vagyis ha Max Weberrel érvényes különbséget teszünk a politikus dharmája és a tudósé között (ez utóbbit kiterjesztve az elfogulatlanság nagy értékét követő egyéb szellemi munkásokra is), akkor ez utóbbiak számára nyertünk egy új funkciót. Egy olyan szerepfeladatot, amelyre szorosabb értelemben külön professzió alakult ki a nem marxista munkásmozgalom bérvitáiban (vö. Esterházy: ebédidő és társaik). Ez pedig nem az arbiteré, hanem ennek megértőbb rokonáé: a békéltető és közvetítő hivatásé. Ennek az alkalmazott tudományágnak (és a szocializmusra történelmileg immúnis Amerikában szövetségileg finanszírozott szolgálatnak [vö. Federal Mediation and Conciliation Service az évi hatvanezer munkaügyi vita katalizálására]) egy magyarul is megjelent bestseller szakkönyvében olvasható a következő tanmese:

"Fennmaradt egy történet egy emberről, aki tizenhét tevéjét három fiára hagyta. A tevék felét a legidősebbre, harmadát a középsőre, egykilencedét a legkisebbre. A fiúk leültek, hogy felosszák az örökséget, de nem találtak megoldást - tizenhét nem osztható se kettővel, se hárommal, se kilenccel. Végül egy bölcs öregasszonyhoz fordultak. Egy ideig gondolkodva a dolgon, az öregasszony ezt mondta: "Nézzük, mi lesz, ha hozzáteszitek az én tevémet." Így a legidősebb megkapta a felét - ez kilenc tevé. A középső fiú megkapta a harmadát - ez hat tevé. A legkisebb fiú megkapta a kilencedét - ez két tevé. A kilenc, a hat és a kettő - összesen tizenhét tevé. Egy tevéjük megmaradt. Ezt visszaadták a bölcs öregasszonynak."

A hivatásos conciliator-mediator szerző, William Ury természetesen e konfliktuskezelő humántechnológiát teszi meg a tizennyolcadik tevének. Ám a fentebb felvillantottak jegyében talán jogot szereztünk arra, hogy e jámbor (bölcs) állatnak azt a kontribúciót tekintsük, amit mi, politika iránt ugyan érdeklődő, de szellemi függetlenségünket is őrző skriblerek, írástudók, alkotó értelmiségiek adhatunk bele a közjőba, közbékebe.

A legendás kreativitásában kákán is csomót kereső (és nem ritkán találó) író persze itt bedobhatná: áamazonban miféle igazságosság ez az apától - az apák néha csúnya tréfákat hagynak fiaikra -, hogy az egyik gyermekére négy és félszer annyi tevét hagy, mint a másokra? És ehhez asszisztál az a bölcs öregasszony? Hát ebbe az igazágtalanságba már nem szólhat bele az értelmiség karizmája? - Nos, ha ezt szóvá tenné, mondhatnánk, hogy valóban ez a különbség az igazságosabb elosztásért harcoló politikai elit és a kialakult világrend folyamatait békésebb-hatékonyabb kommunikációval katalizáló közvetítő között.

De jobban beleolvasva EP vogymukjába, rájövünk, hogy ezen a ponton éppenséggel nem ambicionálja, hogy politikusként felülbírálja a Történelem-Apánk testamentumát.

"Mi a helyzet avval a bizonyos továbbélő kapcsolati tőkével?" - néz szembe az "érzelmileg nehéz" kérdéssel. - "Az létezik, s arra bizony lehet keserűséggel is gondolni. Mindazonáltal ez mindig volt (...) Még régebben, nagyon régen pedig az jelentett három kör előnyt, bármit értsünk is körön, ha az embert Esterháznak hívták és nem, mondjuk, Solymosinak. Jó, hogy ez így van? Nem jó, de így szokott."

Az öregasszony egy szem tevéjével és aszalt gyümölcs vagy ikrás méz zamatú bölcsességével tényleg csak a magasabb szinten eldöntött világsrend barátságosabb érvényesülését tudhatja katalizálni. Maga nem száll be a nagy kémiai energiákat (vagy pláne fizikaiakat, lásd Paks) kontrolláltan felszabadító és/vagy lekötő folyamatok társadalmi-politikai megfelelőinek, a hatalmi célok és eszközök reálstratégiáinak vezérlésébe (első kibernetika) vagy pláne alakításába (második kibernetika).

Mi akkor a haszna? - Nos, közvetlenül csak annyi, hogy a problémamegoldó attitűdök és az ezeket kísérő barátságos közhangulat irányába segíti egy apró, de fontos lépéssel az egyébként könnyen öngerjesztő ellenségeskedésbe fordulható érdeklődéseket. De közvetve az is, hogy így azt a sokat emlegetett politikai kultúrát is fejleszti, amiről végső soron Esterházy Péter jelen írása is szól. Ténylegesen az elejével és potenciálisan a végével. Elejével annyiban, hogy ott szabatosan fogalmaz: "az alkotmányos demokrácia szereplői nem a jók s a rosszak, hanem különböző felfogású, érdekű etc. csoportok", a végével pedig ha és amennyiben a benne eddigre feltolult méltatlankodás és bevallott tanácsstalanság ("Nu sto?") finomításaként fölül az eléje vezetett 18. tevére, és onnan látja át, hogy mindaz, aki vele szemben "sej, lovát karéjozza", szintén az alkotmány palánkjain belül van. Tehát nem "rosszabb" őnála, csak legfeljebb eltérő érdekekkel, illetve jelen- és jövőképpel rendelkezik. Egy ilyen végső finomítás lehetősége benne van az összlátásában, csak alkalmaznia kell. Aminek következő vogymunkjaiban meglehetősen ötletei egyikével, javított kiadásban hangot is adhat.

De ha mindezen túl még arra is kedvet kapna, hogy a vogymukban becélt közjó elősegítését az írástudó újonnan kínálkozó szerepében katalizálja, akkor erre rendelkezésére áll a konciliátor-szakma kikísérletezett Kunstlehre-je, aminek egyik első sikerszabálya tisztán elválasztja ezt a professziót az arbitráorkétől, vagyis azoktól a jóról-rosszról (erkölcsi göggel vagy anélkül) ítélezőketől, akik egyik alcsoportja ellen ebben a vogymukjában szövegszerkesztőt ragadott.

Varga Károly